

сложной системой синтаксических форм, специфическими особенностями словорасположения и т.д. Безусловно, грамматическим строем языка можно овладеть и без изучения правил, как это происходит в родном языке, но знание грамматических особенностей сокращает путь к практическому усвоению русского языка как иностранного.

Литература:

1. Костомаров В.Г., Митрофанова О.Д., Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. М., 1988.
2. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе. М., 1974.
3. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. М., 1989.
4. Mamontov A.S. Comparative linguostranovedenie in the teaching of foreign languages. М. 2006.
5. Safonova V.V. Studying the languages of intercultural communication in the contextual dialogue of culture and civilization. Voronezh. 1996.

**Українська як іноземна для магістрантів, що навчаються англійською:
проблеми відбору навчального матеріалу**

Тростинська О.М.

*к. филол. н., доц., доц. кафедри мовної та профільної підготовки
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна
e-mail: okasana@ua.fm*

Війна в Україні вплинула на всі етапи підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, зокрема й на вивчення іноземними студентами української мови. З'явився новий контингент – іноземні магістранти, які навчаються англійською мовою онлайн та отримали ступінь бакалавра за межами України. Такі студенти не вивчали раніше української мови і не мають суттєвої мотивації щодо її опанування, оскільки не потребують її ні як мови навчання (якою вони обрали англійську), ні як мови соціокультурного спілкування (перебувають за межами України, а всі свої академічні комунікативні потреби задовольняють

англійською мовою). Деякі особливості мовного навчання такого контингенту іноземців ми розглядали в [3], а проблеми мотивації у вивченні ними української мови досліджували в [4].

Проаналізуємо особливості навчального матеріалу з української мови для іноземних магістрантів, що навчаються дистанційно англійською мовою в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, оскільки ретельний відбір навчального матеріалу та його зміст безпосередньо впливають на мотивацію студентів щодо його вивчення та якості засвоєння.

У навчальних планах для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти на вивчення іноземної (української для іноземців) мови на більшості спеціальностей відводиться від 32 до 48 годин аудиторних занять. За таких умов рівень володіння українською мовою іноземних магістрантів після закінчення мовного курсу не може бути вищим рівня А1, а з нашого досвіду здебільшого лише наближається до цього рівня.

Відповідно до загальноєвропейських рекомендацій щодо мовної освіти початковий рівень володіння мовою А1 передбачає, що особа розуміє і може вживати побутові найпростіші та широко вживані вирази, необхідні для задоволення конкретних потреб та пов'язані зі сферами повсякденного життя (елементарна інформація про себе та свою сім'ю, місце проживання, навчання тощо), зокрема представити себе чи іншу особу, запитати й відповісти на запитання про себе та деталі свого життя (про людей, яких знає, про речі, які має, де живе тощо), може взаємодіяти на простому рівні й спілкуватися в ситуації, коли співрозмовник говорить чітко і готовий допомогти [1]. У затвердженому 29 серпня 2024 року Стандарті державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1-С1» [2] визначено такі основні вимоги до рівня А1. Під час слухання потрібно вміти розпізнавати відомі слова й елементарні фрази, що стосуються особи, її сім'ї та найближчого оточення, виражені безпосередньо комунікативні наміри, розуміти окремі вислови й короткі репліки стисло діалогу з повсякденного життя, короткі монологічні

висловлювання визначеної тематики, побудовані з коротких простих висловлювань спрощеної структури, поданих в усній повільній і чіткій формі. Під час читання необхідно розуміти інтернаціональні слова, поодинокі написи, дуже стислі, прості тексти, упізнаючи відомі назви; прості інформаційні тексти, основний зміст коротких простих описів, особливо якщо вони містять малюнки, що допомагають зрозуміти текст; короткі, прості письмові інструкції, супроводжувані ілюстраціями; основну інформацію короткого тексту на побутові теми, невеликих описових та оповідних текстів загальноосвітнього змісту, що містять найуживаніші та інтернаціональні слова.

Під час письма потрібно вміти написати власне прізвище та ім'я, а також імена і прізвища знайомих чи відомих людей; написати адресу проживання, написати інформацію про національність, освіту, вік; написати чи переписати з друкованого зразка короткі, прості тексти на листівці чи в смс-повідомленні; заповнити прості формуляри та анкети; написати текст про себе; описати своїх друзів, батьків короткими фразами, використовуючи слова переважно в початковій формі; описати предмети щоденного вжитку, тварину, приміщення, погоду тощо, назвати 1 – 2 характерні риси; заадресувати конверт; переписати знайомі слова й короткі фрази, наприклад, привітання зі святом, вітання з місця перебування, побажання, висловлення вдячності.

У монологічному мовленні інофон має вміти коротко висловлюватися на запропоновану тему, уживаючи окремі, здебільшого завчені слова і вислови та прості граматичні структури, пов'язані з конкретними ситуаціями; відтворювати прості, ізольовані фрази про людей, предмети, погоду чи місця; називати й описувати людей, місця, предмети, ознаки та дії, зокрема з опорою на зображення, уживаючи поодинокі слова і завчені фрази; спрощено відтворювати інформацію з елементарних текстів, написаних літературною мовою. Під час діалогу реагувати відповідно до норм мовленнєвого етикету на репліки співрозмовника, вживати стандартні мовні формули привітання, прощання, подяки, вибачення і побажання, відповідати на питання про себе,

свої інтереси, своє життя, дім, місто, країну, своє навчання чи роботу; висловити елементарне прохання.

Очевидно, що далеко не всі вимоги до видів мовленнєвої діяльності рівня володіння українською мовою А1 відповідають комунікативним потребам іноземних магістрантів, які дистанційно навчаються в українському ЗВО англійською мовою. Так, наприклад, вміння писати свою адресу, смс-повідомлення, заадресовувати листи, заповнювати формуляри чи анкету українською мовою таким студентам вочевидь не потрібні. Вважаємо за необхідне мінімізувати усні та письмові описи, сконцентрувавши увагу переважно на формуванні вмінь описувати людей (найближче оточення – члени сім'ї та друзі) і місця (приміщення (кімната, аудиторія, факультет, університет) та зовнішній простір (вулиця, місто, країна)).

Варто обмежити основні комунікативні ролі, в яких, за Стандартами, має орієнтуватися той, хто володіє українською мовою на цьому етапі: знайомий, незнайомий, друг/подруга, член сім'ї, студент/студентка, викладач, вилучивши покупець, пасажир, пацієнт, турист, родич, колега та деякі інші як такі, що не відповідають ситуації реальної україномовної комунікації означеного контингенту іноземних студентів. Відповідно до цього ми вважаємо доцільним зменшити перелік запропонованих для вивчення тем та не включати до навчальних програм для таких іноземних здобувачів вищої освіти теми «Подорожі», «Купівля», «Ресторан, кафе», «Здоров'я», а комунікативні наміри, які потрібно вміти реалізовувати на цьому рівні і до яких належать привертання уваги, встановлення контакту, знайомство, вітання, прощання, подяка, побажання, запрошення, уточнення інформації, відповіді на питання, підтвердження та заперечення інформації, висловлення уподобання, прохання чи заборона щось зробити, вираження просторових значень і часових понять реалізовувати на таких запропонованих Стандартами темах, як «Людина», «Дім, помешкання», «Місто» (з деякими обмеженнями), «Побут», «Природне середовище». Тему «Діяльність» (робочий день, вихідний день, обідня перерва,

початок і кінець робочого дня) ми традиційно замінюємо темою «Навчання в університеті», яка наскрізно проходить через увесь курс української мови.

Стандарти також описують обсяг граматичних знань, якими має володіти інофонець на рівні А1. До них належать знання фонетичної та графічної систем української мови, родових значень іменників, утворення форм множини іменників, прикметників, порядкових числівників та деяких займенників, уживання називного, знахідного, місцевого і кличного відмінків іменників, прикметників, особових займенників в однині та множині, дієвідмінювання дієслів у теперішньому, минулому та майбутньому (складена форма) часі, утворення форм наказового способу деяких дієслів, структура простого речення, складносурядні речення зі сполучниками *і/й, та, але*, складнопідрядні речення зі сполучниками *тому що, бо*, стилістичні засоби лексики (синоніми й антоніми) [2].

Відповідно до нашого досвіду викладання, іноземним студентам на початковому рівні важко опанувати відмінкову систему української мови навіть частково, тому ми обмежуємося тільки називним і кличним відмінками та оперуємо знахідним відмінком лише в тих формах, які збігаються з називним. Дієвідмінювання відпрацьовуємо у теперішньому часі, а минулий і майбутній (складену форму) презентуємо тільки в групах, навчальні плани яких передбачають 48 годин на вивчення української мови.

Такий відбір навчального матеріалу полегшує іноземним магістрантам вивчення української мови, сприяє активізації навчального процесу та засвоєнню знань, допомагає створити на занятті україномовне середовище, що безпосередньо впливає на формування в студентів внутрішньої мотивації. Першочерговим завданням з організації навчального процесу для такого контингенту іноземців стає максимальне використання під час занять наочності (презентацій, фото- і відеоматеріалів), інтерактивних засобів навчання, розробка дистанційних курсів та онлайн-підручників, побудованих на залученні ситуацій реального спілкування і створенні україномовного простору.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / під ред. доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273с.
2. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1 – С2». Режим доступу: <https://mova.gov.ua/diyalnist-i-proyekti/termini/standart-derzhavnoi-movu-ukrainska-mova-iaak-inozemna-rivni-zahalnoho-volodinnia-a1-s2>
3. Тростинська О.М., Гребенщикова О.Г., Тітаренко О.О. Моделі мовного навчання іноземних здобувачів вищої освіти в Україні. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*: зб. наук. праць. Вип. 42. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2023. С. 135-154.
4. Тростинська О.М. Мотиваційний чинник у вивченні української мови іноземними здобувачами вищої освіти. *Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (19 жовтня 2023 р.)*. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2023. С. 156-160.

CLIL methodology in the interdisciplinary coordination of international students' language training

Ushakova N.

Docotor of Science (Pedagogy), Full Professor, Professor of the Department of language and specialized training

V.N. Karazin Kharkiv national university

Kharkiv, Ukraine

ushakova@karazin.ua

The Content and Language Integrated Learning (CLIL) methodology is an integrated language learning that combines foreign language learning and mastering academic disciplines within one educational process. In the context of higher education in the language of instruction, which is a foreign language for students, the integration of language and specialty is the main methodological principle.

The CLIL approach is based on the belief that students can effectively master a foreign language by using it to learn other subjects and enrich their knowledge. This approach was born out of the need for more effective methods of teaching languages and special subjects. The introduction of CLIL began in Europe in the 1960s and 1970s due to the realization of the importance of foreign language proficiency in the context of globalization and intercultural exchange.